

Asia: VN/5025/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun asetuksen 16 §:n kumoamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Mitä vaikutuksia arvioitte ehdotetulla ammattihenkilöasetuksen 16 §:n kumoamisella olevan esimerkiksi yhteiskunnan tai kotitalouksien kustannuksiin, terveydenhuollon asiakkaisiin, palveluntuottajiin ja henkilöstöön?

SOSTE kiittää saamastaan lausuntopyynnöstä. Aluksi haluamme todeta, että keskitymme lausunnossamme potilaiden ja asiakkaiden näkökulmaan.

Valtioneuvoston asetuksella ehdotetaan kumottavaksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun asetuksen (564/1994, ammattihenkilöasetus) 16 §. Optikon ammatin harjoittamista koskevien rajoitusten kumoamisen myötä laillistettu optikko voisi muiden terveydenhuollon ammattihenkilöiden tavoin harjoittaa ammattiaan koulutuksensa ja osaamisensa mukaisesti.

Voimassa oleva terveydenhuollon ammattihenkilöasetuksen (564/1994) 16 § kieltää, ettei laillistettu optikko voi itsenäisesti määrätä silmälaseja:

- 1) alle kahdeksanvuotiaalle lapselle;
- 2) henkilölle, jolle on aikaisemmin suoritettu silmämunaan kohdistunut leikkaus;
- 3) henkilölle, jolla ilmeisesti on silmäsairaus; eikä 4) henkilölle, jonka näön tarkkuutta ei silmälaseilla saada normaaliksi.

Nykymuotoinen 16 §:n on aikanaan nähty lääketieteellisesti perusteltuna ja edellytyksenä potilasturvallisuuden varmistamiseksi. Optometristikoulutus ja siten laillistettujen optikoiden

valmiudet ovat merkittävästi kehittyneet vuodesta 1994, jolloin asetus on tullut voimaan. Koulutus on nykyään myös kansainvälisesti akkreditoitua.

Tarvetta optikon ammatin harjoittamista koskeville erillisille rajoituksille ei perustelumuioston mukaan arvioida enää olevan. Suomi on ainoa EU- ja Pohjoismaa, jossa optikkotoimintaa rajoitetaan yksityiskohtaisella sääntelyllä, alinta näöntutkimusikää lukuun ottamatta. Sitä rajoitetaan muutamissa EU-maissa ja Ruotsissa silmälasien määräämisen osalta.

Perustelumuiostiossa todetaan, että pykälän kumoaminen ei tarkoittaisi sitä, että kumottavassa pykälässä mainittujen asiakasryhmien näöntutkimus ja silmälasien määrääminen kuuluisi kaikissa tilanteissa optikolle, vaan tarkoituksena olisi mahdollistaa optikolle silmälasien ja piilolasien määrääminen osaamisensa ja koulutuksensa rajoissa niissä tilanteissa, joissa se on tarkoituksenmukaista ja toteutettavissa turvallisesti. Jatkossakin optikko voisi tehdä vain sellaisia tehtäviä, joihin hänellä on riittävä koulutus ja ammattitaito. Muussa tilanteessa hänen olisi ohjattava asiakas terveydenhuollon ammattihenkilölle, jonka ammattitehtäviin asiakkaan tutkimus ja hoito kuuluu.

Perustelumuiostiossa todetaan myös, että muutoksella on merkittäviä myönteisiä vaikutuksia kaikkiin edellä mainittujen rajoitusten piiriin kuuluviin ryhmiin. Ehdotetulla muutoksella olisi vaikutuksia kotitalouksien kustannuksiin, jotka kevenisivät, kun silmälasien määrittely ja silmälasiresepti olisi mahdollista nykyistä useammin saada optikolta lääkärin sijaan. Optikon vastaanottokäynnin hinta on tyypillisesti noin 35-40 euroa, joissain tapauksissa sen voi saada myös ilmaiseksi. Silmälääkärin vastaanottomaksu on noin 100-170 euroa, josta korvattavuuden edellytysten täytyessä Kela korvaa 30 euroa käynnistä.

Pidemmällä aikavälillä muutos vaikuttaisi myös siihen, että silmätautien erikoislääkärien kapasiteettia vapautuisi silmälasien määräämisestä vaativampien silmäsaikauksien tutkimukseen ja hoitoon.

Hoitoon pääsy ja hoidon saatavuus ovat asioita, jotka nousevat toistuvasti esiin erilaisissa kyselyissä, kun kansalaisilta kysytään, mitä he toivovat terveydenhuollosta tulevaisuudessa. Tällä hetkellä silmätautien erikoissairaanhoidon hoitoon pääsyn jonotusajat ovat pitkät. Kaikki jonossa olevat erikoissairaanhoidon tarvitsevat eivät saa hoitoa hoitotakuun mukaisesti kuuden kuukauden sisällä. SOSTE näkee, että muutos olisi yksi keino edistää kansalaisten nopeampaa hoitoon pääsyä silmäterveyden osalta.

SOSTEn näkee, että muutoksella olisi todennäköisesti vaikutuksia myös alueelliseen yhdenvertaisuuteen esimerkiksi maakunnissa, joissa väestö on keskimääräistä ikääntyneempää, joudutaan ohjaamaan päivittäin noin 40 % optikkovastaanottojen asiakkaista 16 §:n rajoitusten vuoksi silmätautien erikoislääkärien vastaanotoille. Näillä alueilla (Itä-, Länsi- ja Pohjois-Suomi) silmälääkärijonot ovat merkittävästi ruuhka-Suomea pidempiä niin julkiselle- kuin yksityiselle sektorille.

2. Muut huomiot

SOSTE kannattaa 16§:n kumoamista, mutta kuten perustelumuietiossa todetaan, uudistuksen yhteydessä tulee seurata rajoitusten purkamisen vaikutuksia ja jos tässä yhteydessä havaitaan kehittämiskohteita, niihin puututaan tarpeen mukaan.

Uudistuksessa tulee kiinnittää erityistä huomioita asiakas- ja potilasturvallisuuteen. Siksi tulee panostaa myös täydennyskoulutukseen koskien erityisesti lasten tilanteita. Perustelumuietion mukaan oli tunnistettu tarvetta tähän erityisesti alle 6-vuotiaiden osalta.

Tamminiemi Marja
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry